

Júlia Varga (Budapesta, Arhivele Universității Eötvös Loránd): *Educația iezuită din Cluj între secolele al XVI–XVIII-lea*

Prima tentativă de înființare a unei universități în Transilvania. Fondarea și activitatea universității Báthory (1581–1605)

Ca rezultat al Contrareforme, apar primele școli iezuite în Europa (gimnazii, academii). Sub semnul acestei mișcări, principele transilvan și rege al Poloniei, Ștefan Báthory, aduce ordinul iezuit la Cluj-Mănăstur, unde se înființează un gimnaziu.

Ulterior, Ștefan Báthory aduce ordinul în centrul cultural al principatului, la Cluj (1581). La data respectivă, Clujul era un centru al religiei unitariene. Actul se bazează pe scrisoarea de întemeiere a școlii încheiat la Vilno în data de 18 mai 1580. Scrisoarea conține printre altele statutul iezuiților în oraș și veniturile lor. Funcționarea școlii este acceptată de către dietă.

Ceea de a doua scrisoare de întemeiere (Vilno, 12 mai 1581) fixează sarcinile iezuiților: formarea unor specialiști atât laici cât și ecleziastici. Aceștia urmau să contribuie la fortificarea religiei catolice; crearea educației superioare absentă până atunci; donații pentru fonduri suficiente de venit; sancționarea papală a întemeierii școlii de către principe, aceasta fiind o instituție catolică (1583); prezentarea structurii, funcționării școlii superioare, respectiv prezentarea perioadei de trecere când iezuiții nu erau acceptați în oraș (1588–1595); întoarcerea lor și pogromul din 1603; refuzul final al funcționării ordinului în Transilvania; cauze, respectiv consecințe.

Funcționarea în secolul al XVII-lea al ordinului iezuit: Gimnaziul din Cluj Mănăstur (1618–1698)

Datorită politicii culturale a principelui calvin Gabriel Bethlen iezuiții se întorc în Transilvania unde își desfășoară activitatea sub supraveghere.

Iezuiții redeschid gimnaziul de șase clase în Cluj-Mănăstur, de unde se mută în Cluj din cauza pericolului turcesc în 1660. Școala a devenit cea mai importantă posibilitate de învățământ pentru comunitatea catolică din Transilvania, bază pentru redeschiderea academiei la sfârșitul secolului al XVII-lea.

Prezentarea unei surse neglijate până acum de către cercetători: „*Album Sodalitatis Reginae Angelorum Kolos Monostorini*” – foaia matricolă a Congregației Mariane, care certifică continuitatea școlii între perioada 1641–1848.

Stabilirea regimului habsburgic din Transilvania în 1699 a însemnat repunerea ordinului în drepturile sale din secolul al XVI-lea datorită sprijinului din partea statului.

Academia iezuită din Cluj (1698–1773)

Asistăm la redeschiderea academiei iezuite din Cluj în 1698, după o întrerupere de 95 de ani, cu predarea filosofiei. Conte Ștefan Apor donează 8000 de forinți pentru funcționarea școlii. Tot el finanțează redeschiderea seminarului iezuit în 1701.

Urmează prezentarea profilului academiei iezuite din secolul al XVIII-lea. După revoluția lui Francisc Rákóczi din 1712 se deschide facultatea teologică, iar datorită

anturajului protestant educația devine din ce în ce mai laică. Ce au însemnat aceste transformări?

După 1753, modernizarea școlii bazată pe modelul Universității din Viena duce la o educație mai deschisă din punct de vedere ideologic și pragmatic; prezentarea acestei transformări prin exemple. Maria Tereza recunoaște funcția de universitate a academiei și permite folosirea denumirii *universitas*. Prezentarea unei surse din secolul al XVIII-lea necercetată până acum: „*Liber continens nomina et historia convictorum Claudiopoli anno 1703*” – foaia matricolă a grupului de studenți nobiliari din Cluj.

Comunicarea se încheie cu tragerea unor concluzii privind interpretările funcției sociale și semnificației educaționale al academiei iezuite.